

брязкалець, прикрашають видовище справжнім віртуозним, ефектним виконанням.

Отже, різноманітні танцювальні атрибути не тільки посилюють декоративність постановок та надають можливість винаходити все нові яскраві композиції танцювального калейдоскопу, але й підсилюють естетичну виразність та символічну значимість танцю.

Література

1. Дмитренко М.К. Символи українського фольклору: монографія. Київ: УЦКД, 2011. 400 с.
2. Словник символів культури України : навч. посіб. / упоряд.: В.П. Коцур. Київ: Міленіум, 2002. 268 с.
3. Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти. Київ: Техніка, 2003. 264 с.
4. Энциклопедия символов, знаков, эмблем / авт.-сост. В. Андреева и др. Москва: ООО "Издательство Астрель". 2001. 576 с.

Леся Косаковська

Хореографічна образність у різдвяно-новорічній обрядовості українців

Народна хореографія є складовою українських різдвяно-новорічних свят і звичаїв. Розучування приуроченого пісенно-танцювального репертуару, виготовлення атрибутики, що розпочинається з Андріївських вечорниць, було для українців не менш важливим, ніж святкове прикрашання оселі, впорядкування господарства, приготування традиційних страв. Ритуальні дії учасників різдвяно-новорічних святкових дійств (Різдво, свята Меланки і Василя, Масниця) супроводжували ритуальні хороводи і традиційні танці з ігровими елементами.

Під час зимових величальних обходів із вертепною скринькою (переважно у Західній Україні), або із зіркою (здебільшого у Східній Україні) господарів віншували колядками і щедрівками, що супроводжувалися танцями у вигляді нескладних хороводів — зазвичай із рядженням та інструментальним супроводом. Дитячі гурти щедрувальників виконували танки «Тинок», «Шум», «Кривулька», які за розвитком музичного матеріалу наближались до позаобрядових танців.

До гурту колядників, об'єднаних у ватаги різного складу (парубочі, дівочі, дитячі, людей старшого віку), крім отамана («берези»), міхоноші та музикантів, входили танцюристи («плясачі» — Гуцульщина). Танцювальні традиції архаїчного сценарію гуцульських колядних обрядів простежуються у формі ритуальної церемонії «Плес». Цей одночастинний за композиційною будовою хороводний чоловічий танець із топірцями (елемент старовинних танців військового характеру) виконували основним кроком «рівна» тричі навколо церкви («за сонцем») або ж лініями («рядами») перед хатою на пошанування домашнього вогнища та його господарів. Колядницьке дійство продовжував магічно-заклинальний танець «Коло» («гуляли коло»), яким віншували кожного із членів родини господаря. Цим танцем зі співом колядок і словесними замовляннями переходили до господарських будівель, на пасіку. В архаїчному ритуальному танці «Рівна» колядники основним кроком (побудова — лінійна) танцювали, наближаючись до святкового столу і віддаляючись, опісля, вклоняючись, виходили із хати. Однією з важливих складових святкування були «плеси» — масове ігрове ритуальне дійство, яке супроводжувалося рухами козачкових, коломийкових і коломийково-козачкових танців (у лініях або ж по колу), різноманітними пантомімічними діями, домаганням грошової плати («плясати о гроші»).

В українському вертепі народна хореографія відіграє важливу роль як найефектніший розважальний елемент і музично-танцювальний засіб характеристики типажів у народному ярмарковому та у світській частині традиційного лялькового театру (Дід, Баба, Запорожець, Корчмар, Москаль, Лях,

Цирульник та ін.). Найпоширенішими в Україні новорічними обрядами, що знаменували закінчення старого і початок нового року, є «Водіння Кози» і «Меланка». Танець кози був центральним моментом у виставах вертепу, фінальною частиною у театралізованому обряді «Меланка», спорадично зустрічався й у колядницьких обходах (Гуцульщина, Лемківщина). Факторами, що засвідчують спільність побутування «Кози» як обрядової гри і народної вистави в системі різдвяної святковості українців, є зміст тексту величальних творів, збір почастинок, спільні дійові особи, сцени з козою, музика, традиційні танці. Хореографічний компонент вертепної вистави (танцювальні та ігрові рухи) ілюстрував драматургію приспівок до танцю, які становлять окрему категорію творів. Тенденція виконання танців з елементами гри, театралізації (танець коня, кози) і сміхової культури була відлунням традицій мистецтва скоморохів.

Загальний характер виконання танцювального репертуару в зимовому народно-побутовому календарі можна визначити як такий, що має сукупність рис: поєднання з піснею та інструментальним супроводом; наявність ігрового компонента; взаємовідношення між партнерами або ж головними персонажа пісні з усіма танцівниками; імпровізація танцювальних рухів; змагання між виконавцями; індивідуальна інтерпретація образу. Хореографічна образність українських різдвяно-новорічних хороводів і традиційних танців дала початок новим хореографічним жанрам (побутові танці, деякі різновиди сюжетних танців), а також новим синтетичним видам мистецтва — народному театру та вертепу.

Література

1. Авраменко В. К. Українські національні танки, музика і стрій. / В. К. Авраменко // – Вінніпег : Б. в., 1947. – 80 с.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. / В. М. Верховинець. – [5 вид.]. – К. : Муз. Україна, 1990. – 140 с.
3. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. / К. Ю. Василенко – [3 вид.]. – К. : Мистецтво, 1996. – 494 с.
4. Гуменюк А. І. Народне хореографічне мистецтво України / А. І. Гуменюк . – К. : АН УРСР, 1963. – 235 с.

5. Історія української культури: енциклопедія. У 5 тт., тт. 2-3; т. 4, кн. 2. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 2002-2008.
6. Kolberg O. Wołyń. Obrzędy, melodie, pieśni / O. Kolberg // Dzieła wszystkie. - T. 36. - Z brulionów pośmiertnych przy współudziale S. Fiszera i F. Szopskiego wydał J. Tretiak. – Wrocław-Poznań: PTL, 1964. - 452 s. (Reedycja fotooffsetowa, pierwodruk: Kraków, 1907).
7. Кондратович О.П. Народний календар Волинського Полісся від свята до свята / О.П. Кондратович. - Луцьк: ВАТ «ВОД», 2009. - 198 с.
8. Косаковська Л.П. Збереження автентичних фольклорно-етнографічних зразків українського народного танцю як предмет наукового дослідження / Л.П.Косаковська. - Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. Вип. 8(285).- Луцьк, 2014.- С.71-77.